

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสูบบุหรี่ส่งผลให้เกิดควันในสิ่งแวดล้อมทั้งควันสายหลักที่ผู้สูบบุหรี่พ่นออกมาและ ควันสายข้างเคียงซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ขณะผู้สูบบุหรี่วางหรือถือบุหรี่เอาไว้โดยไม่ได้สูบ สารเคมี ในควันบุหรี่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของผู้ที่สูบและผู้ที่อยู่รอบข้างหลายประการ เช่นอาจทำให้เกิดโรคมะเร็งในปอดและอวัยวะอื่น โรคถุงลมโป่งพอง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหอบหืด เป็นต้น ผลกระทบต่อสุขภาพจากการสูบบุหรี่และการสูดดมควันบุหรี่ได้ถูกยอมรับทางการแพทย์และถือว่าเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่สำคัญปัญหาหนึ่ง

จากการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการดำเนินกิจกรรมและ มีมาตรการเพื่อควบคุมยาสูบอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งคลินิกเลิกสูบบุหรี่เป็น แห่งแรกในประเทศไทยเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบในกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่ นอกจากนี้ได้มีวิวัฒนาการ ในการควบคุมยาสูบเพื่อครอบคลุมไปยังการป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ได้รับผลกระทบจากควัน บุหรี่โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งปี พ.ศ.2519 มีการห้ามไม่ให้สูบบุหรี่ในโรง ภาพยนตร์หรือรถโดยสารสาธารณะ จากนั้นปี พ.ศ.2532 จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริโภค ยาสูบแห่งชาติเพื่อกำหนดนโยบายของประเทศและปี พ.ศ. 2535 ได้ออกพ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของ ผู้ไม่สูบบุหรี่ขึ้นเพื่อคุ้มครองสุขภาพของคนที่ไม่สูบบุหรี่จากควันบุหรี่ รวมถึงออกกฎหมายเพื่อ ดำเนินการให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ เรียกว่าประกาศ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกฎหมายครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การกำหนดชื่อหรือประเภทของ สถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ การกำหนดสภาพและลักษณะของ เขตปลอดบุหรี่และเขตสูบบุหรี่ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแสดงเครื่องหมายของเขต สูบบุหรี่และเขตปลอดบุหรี่ เป็นต้น ประกาศกระทรวงสาธารณสุขตาม พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของ ผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ถูกพัฒนาจนถึงปัจจุบัน การบังคับใช้กฎหมายตามประกาศกระทรวง สาธารณสุขฉบับที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลต่อการบังคับใช้ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เรื่อง กำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่และ

กำหนดส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะดังกล่าวเป็นเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ รวมทั้งกำหนด สภาพ ลักษณะ และมาตรฐานของเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ จากประกาศฉบับนี้ส่งผลให้มีสถานที่สาธารณะที่ต้องมีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้จะมีโทษปรับตามกฎหมายโดยเจ้าของ ผู้ดูแลสถานที่ หรือเจ้าของสถานประกอบการ มีโทษปรับ 20,000 บาท ส่วนประชาชนที่สูบบุหรี่ในเขตห้ามสูบบุหรี่ จะมีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท (ที่มา [http : // www.trc.or.th](http://www.trc.or.th), 5 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

อย่างไรก็ตามการทำให้กฎหมายที่ได้ประกาศใช้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด นอกจากการบังคับใช้กฎหมายแล้วสิ่งที่ควรตระหนักและให้ความสำคัญนั้นก็คือการปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชน แต่จากสถานการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นว่าการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ของประชาชนทั่วไปและผู้ดำเนินการในสถานที่สาธารณะยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นจากผลการวิจัยเช่น การสำรวจสถานประกอบการประเภทร้านอาหารและภัตตาคารที่มีระบบปรับอากาศพื้นที่เขต 10 ใน 6 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จัดเขตปลอดบุหรี่อย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 68.1 และมีการฝ่าฝืนกฎหมายในเขตปลอดบุหรี่ถึงร้อยละ 64.9 (พนา พวงมะลิ, 2546 อ้างในสมศักดิ์ นาคกลิ่นกุล, 2549) ในการศึกษาการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายยาสูบ จังหวัดสมุทรปราการ จากการสุ่มสังเกตสถานประกอบการที่ทำการศึกษาพบว่า มีจำนวนสถานประกอบการเกินกว่าครึ่งจัดสถานที่เป็นเขตปลอดบุหรี่และเขตสูบบุหรี่ไม่มีความเหมาะสม (ธีระ เบญจมาโยธิน, 2547)

พื้นที่อำเภอแม่ริม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะในเส้นทางแม่ริม-สะเมิง เส้นทางนี้ถือเป็นถนนสายหลักของนักท่องเที่ยวที่จะได้ชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของจังหวัดเชียงใหม่ (ที่มา : www.thai.tourismthailand.org, 27 เมษายน พ.ศ.2552) จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้ศึกษาพบว่าเส้นทางแม่ริม-สะเมิง มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยทั้งหมดอยู่ระหว่างถนนแม่ริม-สะเมิง จากกิโลเมตรที่ 1-19 ซึ่งจากประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ ๑๘ พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามพ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ร้านเหล่านี้ต้องเป็นสถานที่สาธารณะที่มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ แต่จากการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า ในพื้นที่ที่มีจำนวนร้านอาหารและเครื่องดื่มที่จัดร้านเป็นเขตปลอดบุหรี่น้อยมาก ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าร้านอาหารและเครื่องดื่มนี้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีจำนวนและลักษณะการปฏิบัติถูกต้องมากน้อยเพียงใด รวมถึงศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ดำเนินการ ความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่และ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่พ.ศ. ๒๕๓๕ ความคิดเห็นของผู้ดำเนินการต่อ พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ลักษณะการจัดระบบปรับอากาศ ประเภทของร้านจำหน่าย

อาหารและเครื่องดื่ม ระยะเวลาในการดำเนินการ ประเภทลูกค้าและการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามพ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ของร้านอาหารและเครื่องดื่มหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสะท้อนถึงผลการประกาศใช้กฎหมายตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนเพื่อดำเนินงานตามกฎหมาย พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา

1. การปฏิบัติตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ของร้านอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามพ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ของร้านอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาร้านอาหารและเครื่องดื่มทั้งหมด จำนวน 73 ร้านในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเส้นทางถนนแม่ริม - สะเมิง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางตั้งแต่สามแยก แม่ริม-สะเมิง จากกิโลเมตรที่ 1 - 19 ซึ่งมีผู้ดำเนินการเป็นผู้ให้ข้อมูล และทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2552

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง ร้านอาหารและเครื่องดื่มที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการจัดสถานที่ไว้เพื่อประกอบอาหาร, ปรงอาหาร และมีการจัดจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม หรืออาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ซื้อ รวมทั้งต้องมีการจัดบริเวณเพื่อใช้นั่งบริโภคให้แก่ลูกค้า
2. ผู้ดำเนินการ หมายถึง เจ้าของ ผู้จัดการ ผู้ควบคุม หรือผู้ที่รับผิดชอบดำเนินงานของร้านอาหารและเครื่องดื่ม ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. การปฏิบัติตามพ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ หมายถึง การที่ผู้ดำเนินการร้านอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยินยอมที่จะปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีการจัดเขต

ปลอดบุหรี่และเขตสูบบุหรี่อย่างถูกต้อง ซึ่งการจัดเขตปลอดบุหรี่ต้องมีการแสดงเครื่องหมายเขตปลอดบุหรี่อย่างถูกต้องใน 4 บริเวณ ได้แก่ บริเวณหน้าทางเข้าร้าน ในร้าน หน้าห้องสุขา ในห้องสุขา กรณีที่มีการจัดเขตสูบบุหรี่ต้องจัดอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดย ไม่อยู่บริเวณทางเข้าออกไม่อยู่ในที่เปิดเผยเห็นได้อย่างชัดเจนต่อผู้มาใช้บริการ ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ รวมถึงมีการแสดงเครื่องหมายเขตสูบบุหรี่ อย่างถูกต้อง

4. ปัจจัย ได้ครอบคลุมตัวแปรดังต่อไปนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และการสูบบุหรี่ของผู้ดำเนินการ
 4.2 ความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่ และ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ หมายถึง ความสามารถในการคิด การเข้าใจ ของผู้ดำเนินการที่มีต่อเรื่องพิษภัยของบุหรี่และ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕

4.3 ความคิดเห็นต่อ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ หมายถึง ความเชื่อ ความคิด หรือการลงความเห็นที่ผู้ดำเนินการมีต่อ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕

4.4 การจัดระบบปรับอากาศภายในร้าน

4.5 ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ

4.6 ประเภทของร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่มีความคงทนและมีการตั้งอยู่บนพื้นที่ของรีสอร์ท/โรงแรม/สถานที่ราชการ หรือพื้นที่ ที่มีการดำเนินธุรกิจอื่นโดยมิใช่เปิดเพื่อดำเนินการเฉพาะร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เท่านั้น

ประเภทที่ 2 ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่มีความคงทนและเพื่อเปิดเพื่อดำเนินการเฉพาะการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

ประเภทที่ 3 ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีความคงทน มีลักษณะเป็นเพิง และเปิดเพื่อดำเนินการเฉพาะการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

4.7 ประเภทลูกค้า หมายถึง ลูกค้าที่มาใช้บริการในร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ลูกค้าที่มีเฉพาะชาวไทย และลูกค้าที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

4.8 การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คู่คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปวางแผนดำเนินการจัดร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสถานที่ปลอดบุหรี่โดย มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับพื้นที่และ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย พ.ร.บ. คู่คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้มากยิ่งขึ้น